

ПРАВОВІ ФОРМИ СПЕЦІАЛЬНОГО РЕЖИМУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вакім Вадад Еліасівна,

*аспірант кафедри господарського права,
Національний юридичний університет*

імені Ярослава Мудрого,

Україна, м. Харків

e-mail: misswakim06@gmail.com

ORCID 0000-0003-4702-5283

Визначено основні недоліки ринку інновацій в Україні, необхідність усунення яких актуалізує формування спеціального режиму інноваційної діяльності. Сформульовано об'єкти спеціального режиму, визначено, що форма спеціального режиму має кореспондувати особливостям того чи іншого об'єкта. Проаналізовано законодавство України щодо форм спеціальних режимів інноваційної діяльності. Запропоновано розглядати державно-приватне партнерство як одну із форм спеціального режиму господарювання.

Ключові слова: інноваційна діяльність; спеціальний режим; технопарк; форми спеціальних режимів; державно-приватне партнерство.

Постановка проблеми та актуальність теми. Відповідно до даних, опублікованих у 2016 р. INFORMATION TECHNOLOGY & INNOVATION FOUNDATION – американською організацією, що займається розвитком інновацій і технологій, Україна посідає 52 місце з 56 у світі за інноваційним показниками [1]. Серед критеріїв, що оцінювались, рівень податків на продукцію інформаційно-комунікаційних технологій в Україні виявився зависоким – 5,2 %, для порівняння, у Мексиці – 0,7 %. Рівень фінансування наукових досліджень в Україні становить 90 дол. США на людину, тоді як Корея витрачає майже 2 тис. дол. на людину. Витрати на освіту та підготовку дипломованих фахівців також суттєво нижчі, ніж у провідних державах світу. Ці дані наочно демонструють, що наразі наша держава прагне наповнити бюджет за рахунок інноваційного розвитку, не створюючи для цього належних умов.

Ключовими проблемами, що гальмують розвиток інновацій в Україні, є

не лише недостатнє фінансування інноваційної діяльності та високий податковий тиск на інноваційні підприємства. Можна назвати цілу низку «неспроможностей» ринку інновацій, вирішення яких покладено на державу. Неспроможності ринку вказують на недоліки його внутрішньої структури, що через певні особливості розвитку заважають належному здійсненню господарських операцій та товарно-грошового обігу [2]. Моделювання державної інноваційної політики має враховувати ці недоліки та бути спрямовано на підтримку та зміну тих ринкових елементів, які перешкоджають розвитку інноваційних процесів.

Неспроможності, що притаманні технологічному ринку України, дослідив О. М. Давидюк. Однак, на нашу думку, такі ж недоліки притаманні й ринку інновацій. Серед них висока вартість фундаментальних наукових досліджень, без яких інноваційний процес неможливий у принципі; низький рівень розвитку вітчизняної прикладної науки; недостатня кількість наукових спеціалістів високої кваліфікації; недоліки інноваційної інфраструктури, зокрема, відсутність єдиної системи інформаційного забезпечення відносин, що складаються під час здійснення інноваційної діяльності; високий рівень економічних ризиків, що супроводжують майже всі етапи інноваційного процесу; конкуренція з боку транснаціональних компаній та інноваційно розвинених держав; вузько спрямований попит національного сектору економіки, який ігнорує інноваційну продукцію; недостатність внутрішніх фінансових ресурсів, що спрямовані на заохочення інноваційних процесів.

Інноваційна діяльність характеризується низкою особливостей, які необхідно враховувати при закріпленні її регулювання. Багатоетапний інноваційний процес передбачає послідовне перетворення ідеї на товар. Він, як правило, включає в себе етапи фундаментальних і прикладних досліджень, конструкторських розробок, технологічної адаптації виробництва і, нарешті, реалізації. Проте системний характер національної інноваційної системи, в межах якої відбуваються інноваційні процеси, означає, що технологічний розвиток розглядається не у вигляді односторонньо спрямованих причинно-

наслідкових зв'язків, що ведуть від науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт до інновацій, а як процес взаємодії та зворотних зв'язків між усім комплексом економічних, соціальних, політичних та інших чинників, що визначають створення інновацій [3].

Потреба вирішення недоліків ринку інновацій та створення сприятливих умов для його розвитку здатна реалізуватись завдяки комплексному впливу держави на коло певних об'єктів спеціального режиму інноваційної діяльності. Основні засоби правового впливу на ці об'єкти формують зміст спеціального режиму інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційної діяльності присвячено дослідження учених-юристів та економістів Д. В. Задихайла (D. V. Zadykhaylo), Ю. Є. Атаманової (Yu. Ye. Atamanova), О. М. Давидюка (O. M. Davydiuk), А. І. Денисова (A. I. Denysov), проте деякі питання зазначеної проблеми все ще потребують висвітлення. Різні аспекти формування та функціонування спеціальних режимів розглянуто в роботах Л. Таран (L. Taran), О. Зельдіної (O. Zeldina), О. Буткевича (O. Butkevych), О. Олійника (O. Oliinyk), Ю. Бронової (Yu. Bronova) та ін.

Мета статті – проаналізувати особливості окремих об'єктів спеціального режимів інноваційної діяльності та визначити, які форми спеціального режиму доцільно впроваджувати для стимулювання цих об'єктів.

Виклад основного матеріалу. Складність юридичної конструкції спеціального правового режиму обумовлена, по-перше, множинністю ланок, що складають єдину систему інноваційних правовідносин; по-друге, різноманітням горизонтальних (договірних) і вертикальних (управлінських) зв'язків; по-третє, специфікою взаємодії та взаємозв'язків норм, що регулюють організаційно-господарські та виробничо-господарські відносини; по-четверте, необхідністю досягнення оптимальної кількості ланок для ефективного функціонування системи в цілому [4]. Тому застосування такої конструкції до не менш складної багатоланкової системи інноваційних відносин дозволить направити оптимальні правові засоби для впливу на всю систему або окремі її елементи та

досягнення проміжних та кінцевих цілей регулювання інноваційних відносин.

Як слушно зауважує Д. В. Задихайло, складність інноваційних відносин полягає в їх подвійній природі. Адже об'єкт цих відносин, з одного боку, є товаром (інноваційна розробка, інвестиційний продукт), який створюється та реалізується в межах спеціального ринку інноваційних продуктів як складової більш загальної категорії – національної інноваційної системи, але, в той же час, інноваційні відносини мають стати складовою виробничого процесу як предмет промислової політики і відповідно господарсько-правового регулювання різних видів підприємницької діяльності [5]. Тому особливу увагу необхідно приділити визначенню саме тих об'єктів, на які має бути спрямований спеціальний режим інноваційної діяльності.

Так, об'єктами спеціального режиму інноваційної діяльності можуть бути: 1) НІС – як комплекс суспільно-економічних відносин інноваційного характеру у сфері господарських послуг; 2) окремі елементи НІС, які потребують особливої активізації своєї діяльності; 3) окремі сегменти сфери господарювання, де спеціальний режим має створити сприятливі умови для інноваційного розвитку як цілої галузі, так і окремих видів виробництв і кластерів; 4) окремі види або типи інноваційних технологій, зокрема відносини щодо їх створення, комерціалізації, імпорту та використання; 5) постійно діючі інноваційні траєкторії, визначені як кінцеві конфігурації інноваційних відносин між суб'єктами та учасниками НІС, що поєднують окремі елементи (стадії) інноваційного циклу різної правової природи в єдиний інноваційний процес та існують протягом тривалого проміжку часу (більше трьох років) [6]; 6) окремі інноваційні проекти.

Господарський кодекс України передбачає можливість запровадження спеціального режиму господарювання в окремих галузях економіки. Так, ч. 1 ст. 414 Кодексу вказує, що законом України за поданням Кабінету Міністрів України може запроваджуватися спеціальний режим господарювання в окремих галузях народного господарства як з метою стабілізації галузі, так і задля прискореного розвитку. Як правило, такий режим господарювання має

пільгову спрямованість і вводиться для підтримки окремої галузі [7]. Отже, ця норма дає можливість запровадити окремий спеціальний режим у сфері інноваційної діяльності, а також активізувати інноваційний розвиток інших сфер економіки України, завдяки застосуванню спеціальних режимів господарювання в окремих галузях.

Однак при застосуванні такої форми спеціального режиму інноваційної діяльності важко передбачити конкретний результат його впровадження. Тож розглянемо потенційні об'єкти спеціального режиму інноваційної діяльності через максимально збільшений масштаб. Основним об'єктом в такому разі має стати саме інноваційний проект. І Україна вже зробила певні кроки в цьому напрямку.

Законодавче визначення інноваційного проекту міститься в Законі України «Про інноваційну діяльність» та визначає інноваційний проект як комплект документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції. Законом передбачено надання державної підтримки на виконання інноваційних проектів [8]. Згідно зі ст. 17 така підтримка надається шляхом: а) повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів; б) часткового (до 50 %) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності; в) повної чи часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачених суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів; г) надання

державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів; д) майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування». Однак усі ці форми державної підтримки носять скоріше декларативний характер та визначають бажаний напрямок розвитку відносин щодо підтримки інноваційних проектів. Це підтверджується відсутністю у відповідних нормативно-правових актах норм, що кореспондували б положенням ст. 17.

Досвід розвитку українського господарського законодавства має в своєму арсеналі запровадження спеціального правового режиму інноваційної діяльності, що поширюється на діяльність технологічних парків. Однак він також направлений саме на реалізацію проектів технопарку. Чинний Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» визначив спеціальний режим інноваційної діяльності як правовий режим, який передбачає надання державної підтримки щодо стимулювання діяльності технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств при реалізації проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків [9].

Державне сприяння інноваційній діяльності здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидювання проектів технологічних парків. Державно фінансова підтримка здійснюється через спеціальну бюджетну програму, яка спрямовує кошти на повне або часткове безвідсоткове кредитування проектів технологічних парків та повну або часткову компенсацію відсотків, сплачених виконавцями проектів технологічних парків, комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування проектів технологічних парків. Цільові субсидії надаються у вигляді сум ввізного мита, що нараховуються згідно з митним законодавством, при ввезенні в Україну для реалізації проектів технологічних парків нових устаткувань, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються в Україні. Підставою для одержання пільг та преференцій

є саме свідоцтво про реєстрацію відповідного інноваційного проекту технопарку.

Адресатами спеціального режиму інноваційної діяльності виступають і наукові парки, які, відповідно до законодавства, створюються з метою розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах або наукових установах для ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках [9]. Статтею 19 Закону України «Про наукові парки» [10] передбачено звільнення від сплати ввізного мита на наукове, лабораторне і дослідницьке обладнання, а також комплектуючі та матеріали, передбачені проектом наукового парку, що ввозяться науковим парком та його партнерами для реалізації проекту, що пройшов передбачену законом процедуру державної реєстрації.

Таким чином, уся сутність зазначених спеціальних режимів зводиться до декількох митних пільг та форм підтримки, які фактично не досягають поставлених перед спеціальним режимом цілей: стимулювання інноваційної діяльності та мінімізація пов'язаних з нею ризиків. Запропоновані законодавцем стимули надто слабкі, щоб приваблювати інвестиції та нових учасників до інноваційної сфери.

Спеціальна економічна зона є не єдиною формою реалізації спеціального правового режиму інноваційної діяльності. Стаття 18 Закону України «Про наукові парки» [10] закріплює, що звернення наукових парків щодо державного замовлення на поставку продукції, виконання робіт і надання послуг для забезпечення пріоритетних державних потреб розглядається у пріоритетному порядку. Проте динамічний розвиток господарського законодавства призвів до скасування механізму державного замовлення [9].

На його заміну запроваджено механізм державно-приватного партнерства, яке являє собою відносно нове явище у світовому господарстві та характеризує особливий вид співпраці між державою та бізнесом.

Державно-приватне партнерство являє собою механізм співпраці державного та приватного секторів економіки як рівних сторін при узгодженні їхніх інтересів, наділенням взаємними правами та обов'язками, що, як правило, закріплюється у договорі. Така співпраця зазвичай спрямована на фінансування, будівництво, відновлення, управління або утримання об'єктів інфраструктури чи надання суспільних послуг. Механізм державно-приватного партнерства дозволяє поєднати найкращі аспекти державного і приватного секторів для спільної вигоди. Перевагами такого партнерства є розширення ресурсної бази та приваблення додаткових фінансових потоків в об'єкт співпраці, гнучкість управління, додаткові гарантії та розподіл ризиків між сторонами. Різноманіття видів, форм і сфер застосування роблять його універсальним механізмом для вирішення низки довгострокових завдань – від створення і розвитку інфраструктури до розробки та адаптації нових перспективних технологій [11].

Міжнародна практика свідчить про існування двох моделей ДПП, які умовно можна визначити як концесійну та організаційну [13]. Сучасна концесійна модель зародилась у 1990х рр. у Великій Британії та застосовувалась у сферах традиційної відповідальності держави. За договорами концесії держава замовляє приватному інвестору будівництво чи реконструкцію капіталомістких об'єктів, після чого такі об'єкти беруться державою в оренду, що дозволяє повернути інвестору витрачені на будівництво кошти. Після закінчення строку оренди об'єкт передається за символічною вартістю або безкоштовно державі. Щодо спеціального режиму інноваційної діяльності, то концесійна модель ДПП може бути застосована для розбудови інфраструктурних об'єктів національної інноваційної системи.

Друга модель – організаційне публічно-приватне партнерство – забезпечує організацію і налагодження стійких зв'язків між публічним, приватним і третіми секторами з метою сприяння економічній і соціальній політиці розвитку. Таке партнерство може бути застосоване у будь-якій сфері економіки. Його особливістю є те, що на стороні публічного партнера може

виступати не тільки держава, а й регіональні суб'єкти, такі як територіальна громада, державні та комунальні підприємства, установи та організації [13].

Саме ця модель співпраці найбільше підходить для застосування в рамках спеціального режиму інноваційної діяльності, оскільки вона органічно вписується в концепцію національної інноваційної системи, яка включає суб'єктів публічного і приватного права, що взаємодіють з метою розвитку і поширення інновацій у межах держави. Причому до суб'єктів публічного права належать не тільки суб'єкти державного управління, а й державні установи, організації та об'єднання у сфері вищої освіти та науки, які є ключовими суб'єктами, що генерують інновації [14].

Основною причиною державної участі в інноваційній діяльності є об'єктивна необхідність забезпечення високого рівня конкурентоспроможності інноваційних компаній та їх продукції на зовнішніх ринках і тим самим підвищення рівня добробуту населення [15]. Однак партнерство у сфері інновацій передбачає, що держава виступає в новій не характерній для себе ролі – не регулятора, а партнера, який взаємодіє з приватним сектором на основі принципу рівноправності сторін як підприємець, готовий поділити ризики від інноваційної діяльності [13].

Мотив участі в партнерстві приватних компаній обумовлений новими можливостями для розвитку інноваційного бізнесу, а саме: доступом до державного фінансування, результатів досліджень і розробок державного сектору, його інфраструктури, а також до інформації та устаткування; усуненням обмежень для інноваційної діяльності підприємств (ресурсні обмеження, фактор часу, монополістичні обмеження поширення інновацій); розширенням можливостей здійснення інновацій: від інноваційної ідеї до дослідного зразка [15]. До того ж у партнерських відносинах суб'єкти беруть рівноправну участь і в обранні стратегії інноваційного розвитку, й у формуванні інноваційної політики та у визначенні пріоритетів [14], тобто передбачено безпосередню участь приватних партнерів не лише в інноваційній діяльності, але і в її організації.

Отже, для відносин партнерства в інноваційній сфері характерна ефективна взаємодія держави, науки та суб'єктів підприємництва, яка поєднує в собі організацію та безпосереднє здійснення інноваційної діяльності й сприяє утворенню характерних гібридних структур (організаційно-правових форм), які пов'язують функції суб'єкта інноваційної діяльності та інноваційної інфраструктури [14].

Не можна оминати увагою і Закон України «Про державно-приватне партнерство», який передбачає надання державної підтримки щодо здійснення партнерства, державні гарантії прав приватного партнера, а також здійснення державного контролю за виконанням договорів ДПП. Зокрема, ст. 18 Закону передбачає, що державна підтримка може надаватися шляхом фінансування за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та інших джерел; виплати приватному партнеру інших платежів, передбачених договором; придбання державним партнером певного обсягу товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) приватним партнером за договором; шляхом постачання приватному партнеру товарів (робіт, послуг), необхідних для здійснення державно-приватного партнерства. До того ж перелік форм державної підтримки є невичерпним, а отже, договором можуть передбачатись й інші форми державної підтримки, що передбачені законодавством, наприклад, надання необхідних земельних ділянок, первісне облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої та соціальної інфраструктури, консультативні послуги тощо. Таким чином, договір ДПП створює для приватного партнера спеціальний режим здійснення господарської діяльності і його можна застосовувати в інноваційній сфері.

Крім того, у договорі, що укладається в рамках державно-приватного партнерства, на стороні приватного партнера можуть виступати декілька осіб. Відносини між приватними партнерами та порядок визначення приватного партнера для представництва інтересів інших приватних партнерів у відносинах з державним партнером визначаються умовами договору, укладеного між приватними партнерами, або умовами договору, укладеного в рамках

державно-приватного партнерства. Тобто ця форма співпраці потенційно може бути застосована для активізації діяльності окремих елементів НІС, а також щодо діяльності постійно діючих інноваційних траєкторій та кластерів.

Якщо розглядати ДПП як форму реалізації спеціального режиму інноваційної діяльності, то найбільш доречно вона кореспондує саме реалізації інноваційних проектів. Так, держава розробляє та затверджує конкретний інноваційний проект у пріоритетних напрямках розвитку, зобов'язується надати ряд пільг, гарантій та форм державної підтримки для його реалізації, на конкурсних засадах обирає приватного партнера, який втілюватиме проект у життя та укладає з ним відповідний договір.

Однак необхідно визнати, що існуючий наразі механізм державно-приватного партнерства в Україні не пристосований для функціонування в інноваційній сфері. Не можна ігнорувати чинники, що гальмують розвиток партнерських відносин у інноваційній сфері. До них слід віднести недосконалість нормативно-правового регулювання щодо стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності; нерозвиненість інноваційної інфраструктури та малого інноваційного підприємництва; невиконання норм законодавства щодо державного фінансового забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності; відсутність сприятливого клімату для залучення інвестицій у високотехнологічне виробництво; структурні деформації у промисловості на користь виробництв низькотехнологічних укладів; високий ступінь зношеності основних фондів промислових підприємств; низький рівень участі національних виробників високотехнологічної продукції у міжнародному технологічному обміні; відсутність системи формування та управління ринком промислової власності; недосконалість системи специфікації, використання та захисту прав інтелектуальної власності тощо.

До того ж на заваді можуть стати такі потенційні помилки, що призводять до невдачі партнерства: не продуманий розподіл ризиків, недостатність фінансування, корупція та завищена ціна проектів [16].

Юристи та економісти вважають, що ще одним потужним інструментом

інноваційного інвестування є франчайзинг або комерційна концесія. Саме договір комерційної концесії, якщо його предметом є передача технологій, є ефективною формою трансферу технологій. Договір комерційної концесії (франчайзингу) є найбільш прогресивною формою господарського договору, за яким здійснюється передача технологій [17].

Франчайзингові відносини в Україні активно розвиваються. За даними Franchise Group, кількість франчайзерів в Україні виросла з 48 у 2001 р. до 565 у 2015 р. З них 431 компанія активно розширює свої мережі за рахунок відкриття як власних, так і франчайзингових об'єктів і 134 компанії на даному етапі свого розвитку мають тільки власні точки: вони знаходяться в активному пошуку партнера-франчайзі або зовсім недавно стали гравцем ринку франчайзингу.

Законодавчо закріплено, що за договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) на строк або без визначення строку право використання в підприємницькій діяльності користувача комплексу прав, належних правоволодільцеві, а користувач зобов'язується дотримуватися умов використання наданих йому прав та сплатити правоволодільцеві обумовлену договором винагороду. Тобто об'єктом відносин між сторонами є певний комплекс прав, у тому числі і прав інтелектуальної власності. Серед прав інтелектуальної власності, які можуть бути надані за договором комерційної концесії, можна виокремити ті, що складають право на використання певної технології.

Оскільки основою будь-якої технології є нові знання, результати науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, то будь-яка технологія має тісний зв'язок з об'єктами інтелектуальної власності [18].

О. В. Гладка зауважує, що особливість предмета договору комерційної концесії (франчайзингу) дозволяє говорити про те, що франчайзинг може носити інноваційний характер. Вказане підтверджується специфікою даного договору, предметом якого, зокрема, є передача інноваційних технологій [19].

Суб'єктами франчайзингових відносин у сфері інноваційної діяльності можуть виступати, з одного боку, науково-дослідні організації академічної та галузевої, освітньої та промислової науки (франчайзери), а з іншого – дрібні підприємства, підприємці-початківці, окремі науковці, зацікавлені в підвищенні власного добробуту шляхом реалізації або вдосконалення нововведень[20].

Як зазначає О. М. Давидюк, договір комерційної концесії (франчайзингу) є головним різновидом договору, що може бути використаний суб'єктами господарювання для визначення порядку передачі та використання технологій, оскільки здатний належним чином закріпити права та належні інтереси всіх учасників відносин, пов'язаних із обігом технологій. Ним може бути передбачено як передачу певного устаткування, так і права використовувати об'єкти права інтелектуальної власності [12].

Як наслідок, О. В. Гладка наполягає на необхідності прийняти спеціальний закон «Про комерційну концесію» та включити до нього окрему главу, яка б передбачала інституалізацію такої окремої правової категорії як інноваційний франчайзинг. Разом з цим, необхідним є визначення на законодавчому рівні критеріїв, які б дозволяли розглядати договір комерційної концесії як форму інноваційного інвестування і, зв'язку з цим, поширити на відповідні зобов'язання спеціального правового режиму їх реалізації [19].

Висновки. Спеціальний режим інноваційної діяльності за рахунок застосування цілої системи господарсько-правових засобів впливу має створювати особливий порядок здійснення інноваційної діяльності заохочувального характеру, що значно посилюватиме або навіть створюватиме додаткові мотиви для учасників інноваційної діяльності.

Таким чином, для стимулювання різних об'єктів необхідно передбачити окремі підходи до формування спеціального режиму інноваційної діяльності. Об'єктами спеціального режиму мають стати:

- 1) НІС – як комплекс суспільно-економічних відносин інноваційного характеру у сфері господарських послуг;
- 2) окремі елементи НІС, які потребують особливої активізації своєї

діяльності;

3) окремі сегменти сфери господарювання, де спеціальний режим має створити сприятливі умови для інноваційного розвитку як цілої галузі, так і окремих видів виробництв та кластерів;

4) окремі види або типи інноваційних технологій, зокрема відносини щодо їх створення, комерціалізації, імпорту та використання;

5) постійно діючі інноваційні траєкторії;

6) окремі інноваційні проекти.

Чинне законодавство України передбачає спеціальний режим діяльності технопарків та наукових парків, однак, аналіз норм відповідних законодавчих актів дозволяє зробити висновок про те, що спеціальний режим таких парків спрямовано на реалізацію інноваційних проектів, а не на інноваційну діяльність взагалі. До того ж державою запропоновані до застосування лише декілька слабких стимулів у вигляді окремих пільг, які важко назвати ефективним спеціальним режимом інноваційної діяльності. Отже, у законодавстві України фактично відсутні правові форми, які б створювали повноцінний спеціальний режим інноваційної діяльності.

Тим не менш наразі об'єктом закріпленого в законах спеціального режиму інноваційної діяльності є саме інноваційний проект. Однак, на нашу думку, спеціальний режим реалізації інноваційних проектів може існувати не тільки в передбачених законодавством формах. Органічну правову форму для такого спеціального режиму можуть створити відносини державно-приватного партнерства. Здійснення ефективного партнерства в інноваційній сфері потребує модернізації таких відносин та відповідного законодавчого регулювання.

Крім того, спеціальний режим інноваційної діяльності необхідно спрямувати й на інші потенційні об'єкти. Зокрема, доречною формою передачі та трансферу технологій можуть стати відносини комерційної концесії. Безперечно, щоб перетворитись на ефективні правові форми спеціального режиму, ці види співпраці мають бути належним чином пристосовані до

особливостей інноваційної діяльності.

Список літератури:

1. Ezell S. J., Nager A. B., Atkinson R. D. Contributors and Detractors: Ranking Countries' Impact on Global Innovation. 2016. URL: http://www2.itif.org/2016-contributors-anddetractors.pdf?_ga=1.178380963.602353758.1458130505.
2. Давидюк О. М. Господарсько-правове регулювання обігу технологій в Україні: перспективи доопрацювання. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія і право*. 2010. № 1. С. 150–158.
3. Атаманова Ю. Є. До питання правового визначення інноваційної діяльності. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія і право*. 2010. № 1. С. 124–133.
4. Зельдіна О. Р. Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Донецьк, 2007. 35 с.
5. Задохайло Д. В. Кодифікація інноваційного законодавства: окремі концептуально-правові підходи. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 4 (63). С. 177–185.
6. Денисов А. І. Господарсько-правове забезпечення технологічної безпеки держави: монографія. Харків: Юрайт, 2017. 204 с.
7. Коментар до Господарського кодексу України. URL: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/hku.html>
8. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. Дата оновлення: 05.12.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
9. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV. Дата оновлення: 05.12.2012. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
10. Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 р. № 1563-VI. Дата оновлення: 05.12.2012. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>.
11. Пашинська К. С. Форми державно-приватного партнерства. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2015. Т. 22. № 1. С. 48–52.
12. Давидюк О. М. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2010. 19 с.
13. Сімсон О. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 4. С. 222–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varny_2011_4_24.
14. Сімсон О. Правова природа відносин державно-приватного партнерства в інноваційній сфері. *Вісник академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 233-241. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varny_2012_1_25.
15. Федченко М. А., Косач І. А. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері: український та зарубіжний досвід. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2013. № 2. С. 365–371. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_2_55.
16. Тесленко И. В., Долгих М. Н. Государственно-частное партнерство в системе образования: тренды, проблемы, перспективы. URL: <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=39910>.
17. Врублевська К. М. Основні правові форми інвестування інноваційного продукту. *Економічна теорія та право*. 2016. № 3. С. 188–203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2016_3_16.
18. Гладка О. В. Технологія як складова предмета договору комерційної концесії. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право. 2014. № 2. С. 188–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2014_2_21.

19. Гладка О. В. Комерційна концесія як складова інноваційно-інвестиційної політики держави. *Юрист України*. 2013. № 4. С. 72–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2013_4_13.
20. Демчишак Н. Б., Гамаровська Н. Р. Роль франчайзингу в стимулюванні інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.4. С. 203-210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnlntu_2013_23.

References:

1. Ezell, S.J., Nager, A.B., Atkinson, R.D. (2016). Contributors and Detractors: Ranking Countries' Impact on Global Innovation. URL: http://www2.itif.org/2016-contributors-and-detractors.pdf?_ga=1.178380963.602353758.1458130505.
2. Davydiuk, O.M. (2010). Hospodarsko-pravove rehuliuвання obihu tekhnolohii v Ukraini: perspektyvy doopratsiuvannya. *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho, Serii: Ekonomichna teoriia i pravo*, 2010, 1, 150–158 [in Ukrainian].
3. Atamanova, Iu.Ie. (2010). Do pytannia pravovoho vyznachennia innovatsiinoi diialnosti. *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho, Serii: Ekonomichna teoriia i pravo*, 1, 124–133 [in Ukrainian].
4. Zeldina, O.R. (2007). Teoretychni aspekty spetsialnogo rezhymu hospodariuvannya: *Extended abstract of Doctor's thesis*. Donetsk [in Ukrainian].
5. Zadykhailo, D.V. (2010). Kodyfikatsiia innovatsiinoho zakonodavstva: okremi kontseptualno-pravovi pidkhody. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*, 4 (63), 177–185 [in Ukrainian].
6. Denysov, A.I. (2017). Hospodarsko-pravove zabezpechennia tekhnolohichnoi bezpeky derzhavy. Kharkiv: Yurait [in Ukrainian].
7. Komentar do Hospodarskoho kodeksu Ukrainy. URL: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/hku.html> [in Ukrainian].
8. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 r. № 40-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
9. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 r. № 40-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
10. Pro naukovy parky: Zakon Ukrainy vid 25.06.2009 r. № 1563-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>.
11. Pashynska, K.S. (2015). Formy derzhavno-pryvatnoho partnerstva. *Ekonomichnyi analiz*, Vol. 22, 1, 48–52 [in Ukrainian].
12. Davydiuk, O.M. (2010). Tekhnolohiia yak ob'iekt hospodarsko-pravovoho rehuliuвання: *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
13. Simson, O. (2011). Derzhavno-pryvatne partnerstvo v innovatsiinii sferi. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*, 4, 222–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2011_4_24 [in Ukrainian].
14. Simson, O. (2012). Pravova pryroda vidnosyn derzhavno-pryvatnoho partnerstva v innovatsiinii sferi. *Visnyk akademii pravovykh nauk Ukrainy*, № 1, 233–241. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2012_1_25 [in Ukrainian].
15. Fedchenko, M.A., Kosach, I.A. (2013). Derzhavno-pryvatne partnerstvo v innovatsiinii sferi: ukraïnskyi ta zarubizhnyi dosvid. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*, 2, 365–371. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_2_55 [in Ukrainian].
16. Teslenko, I.V., Dolgih, M.N. Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo v sisteme obrazovaniia: trendy, problemy, perspektyvy. URL: <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=39910> [in Russian].
17. Vrublevska, K.M. (2016). Osnovni pravovi formy investuvannya innovatsiinoho produktu. *Ekonomichna teoriia ta pravo*, 3, 188–203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2016_3_16 [in Ukrainian].
18. Hladka, O.V. (2014). Tekhnolohiia yak skladova predmeta dohovoru komertsii

kontsesii. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Serii: *Ekonomichna teoriia ta pravo*, 2, 188–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2014_2_21 [in Ukrainian].

19. Hladka, O.V. (2013). Komertsiiina kontsesiia yak skladova innovatsiino-investytsiinoi polityky derzhavy. *Yuryst Ukrainy*, 4, 72–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2013_4_13 [in Ukrainian].

20. Demchyshak, N.B., Hamarovska, N.R. (2013). Rol franchaizynhu v stymuliuванні investytsiino-innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, issue 23.4*, 203–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2013_23. [in Ukrainian].

Вакім В. Э. Правовые формы специального режима инновационной деятельности.

Определены основные недостатки рынка инноваций в Украине, процесс устранения которых актуализирует вопрос формирования специального режима инновационной деятельности. Сформулированы объекты специального режима. Сформулировано, что форма специального режима должна соответствовать особенностям того или иного объекта. Выполнен анализ национального законодательства Украины касательно форм специальных режимов инновационной деятельности. Государственно-частное партнерство предложено рассматривать как одну из форм специального режима хозяйствования.

Ключевые слова: инновационная деятельность; специальный режим; технопарк; формы специальных режимов; государственно-частное партнерство.

Wakim W. E. Innovation activity special mode legal forms.

Ukrainian innovation market main disadvantages elimination actualizes special innovation activity mode issue are named. The key issues which slow innovation developing in Ukraine are insufficient funding of innovation activity and high tax pressure on innovative enterprises. Special mode objects are formed. At the present time innovation activity legally established special mode fundamental form is special economic zone. And special mode object is innovative project. However, special mode may exist with respect to other objects and in other forms. It is determined that special mode form should correspond to any object features. Analysis of Ukrainian national legislation is conducted. It is proposed to consider public-private partnership as one of specially individualized economy management mode possible forms.

Keywords: innovation activity; special; mode; technopolis; forms of special modes; public-private partnership.

Надійшла до редколегії 31.10.2017 р.